

HE LLEGIT
NO SÉ ON

EVA PIQUER

Es pot escriure per a un mateix?

“Un acaba d’escriure un llibre i en llegir-lo és quan descobreix què volia explicar”, diu Rafael Chirbes en els seus dietaris pòstums

Una vida és un raonament... i una successió de lectures

“Parar-se un instant a pensar. Deixar, fins i tot, de llegir. Al cap i a la fi, els llibres són també un gran soroll. Un salta d’un llibre a un altre, en una cavalcada que t’impedeix contemplar el paisatge que et rodeja; que t’impedeix, sobretot, mirar-te a tu mateix, encara que, al capdavant, què és un mateix? Una vida és un raonament, diguem-ho així, una narració; i jo tinc la impressió que, en tots aquests anys d’aprenentatge, no he estat capaç de filar un silogisme correcte”.

El fragment pertany al primer volum dels sucosos *Diarios* de Rafael Chirbes (editats pòstumament per Anagrama, la seva editorial de tota la vida) i data de l’agost del 2004. Em crida l’atenció que parli del soroll dels llibres perquè aquesta tardor l’allau de novetats literàries se m’ha empassat i juraria que els volums que formen piles amb vocació de gratacels per tots els racons de casa meva es barallen els uns amb els altres, en un intent que els faci cas més enllà de la coberta. I sí, ves a saber, això de saltar de llibre en llibre com si fos una cursa olímpica (és la meva feina i no em queixo, al contrari) potser fa que em perdi detalls del paisatge i de mi mateixa. Però la idea de deixar de llegir me l’haurien d’explicar ben a poc a poc i amb una pronúncia impecable perquè em resultés mínimament atractiva.

Els *Diarios* de Chirbes –de moment se n’han publicat dues parts d’un total de sis– són en gran mesura un quadern de lectures encadenades. De lectures que

RAFAEL CHIRBES

ANDREU DALMAU / EFE

conformen un cànon personal i que el forgen com a escriptor. No llegeix gaires dones: Virginia Woolf, Carmen Martín Gaité, Elizabeth Taylor (l’escriptora, no pas l’actriu) i para de comptar. En canvi, llegeix homes d’aquí i d’allà, d’ara i d’abans. I no dona l’abast: “Sensació d’impotència. Com pots estar al dia del que s’escriu i publica, del que es construeix, del que es pinta. [...] Per no sentir-te malament, t’has de dir que has elegit una tradició i que això és la cultura”.

Es despulla força, Rafael Chirbes, en aquestes llibretes personals. “¿Per què tenir pudor també aquí en la intimitat d’un quadern escrit per a ningú?”, es pregunta. I admet que s’ho creu a mitges, això que no el llegiran: “És que es pot escriure per a un mateix? Em dic que sí, que es pot escriure per recordar-se i comprendre’s un mateix, però no m’ho acabo de creure del tot. Aleshores,

¿penso que aquests quaderns els acabarà llegint algú que no sigui jo?”.

Sí que s’ho pensava, per això els va passar a net i els va revisar. Així ho sosté l’escriptora Marta Sanz en un dels pròlegs (l’altre el signa Fernando Valls): “Aquestes pàgines no han estat revelades il·legítimament, descobertes; no ofereixen res que no volgués mostrar qui les ha escrit. Malgrat la seva condició de document autobiogràfic, formen part de la màscara que Rafael Chirbes va ordinar per a si mateix. Són un acte de generositat preconcebuda. O de voladura programada”.

Aquelles èpoques en què un escriptor no té res a dir o no sap com dir-ho

Hi ha confessions, depressions i bloquejos, als dietaris de l’autor valencià. “El que canvia ara –setembre del 2004– és que no escric, que no tinc ganes d’escriure, però no crec que sigui perquè estic amargat, perquè, en aquest cas, no hauria escrit una línia en ma vida. Més aviat deu ser que no tinc res a explicar o que no sé com explicar-ho, que és si fa no fa el mateix”.

Són un clàssic dels diaris d’escriptors, les èpoques en què no escriuen i se’n lamenten. “Durant les últimes setmanes pràcticament no he escrit res –anota Katherine Mansfield el novembre del 1921 (*Diaris*, *L’Avenç*, traducció de Marta Pera)–. He gandulejat; he *fallat*. Per què? Per molts motius. La meva consciència estava sumida en una mena de confusió. Era com si no tingués temps per escriure. Els matins, sí fa sol, se me’n van en la teràpia solar, el correu se’m menja la tarda. I a la nit estic cansada”.

AIXÒ NO CAL DIR-HO

Més que els seus principis, un és els seus començaments

Moltes de les coses que van bastir la meua educació sentimental ja tenen cent anys. Per exemple, enguany es commemoren els centenaris de Fernando Fernán Gómez (hi ha llibre, les seves memòries *El tiempo amarillo*, Capitán Swing, 2021), de Georges Brassens (de novetats hi ha, entre d’altres, *Escritos libertarios*, publicat a Pepitas de Calabaza, 2021; i d’abans el còmic de Joann Sfar *Brassens, la libertad*, Ed. Fulgencio Pimentel, 2012) i del tebeo *Pulgarcito* (a propòsit del qual acaba de sortir el llibre d’Antoni Guiral *100 años de Pulgarcito. La revista donde empezó todo*, Bruguera, 2021).

Quan Manuel Vázquez Montalbán va titular flaubertianament el seu primer poemari *Una educación sentimental* (El Bar-

do, 1967) ens estava parlant de com sentiriem nosaltres, des de la seva intuïció poètica. Però, com a bon materialista, va portar la seva teoria a la praxi i poc després, l’any 1969, va començar a publicar a la revista *Triunfo* una sèrie d’articles sota el títol genèric de *Crónica sentimental de España*, que de seguida acabarien reunits per l’editorial Lumen en un llibre homònim. Aquests articles, però, els havia escrit ben abans de sortir a *Triunfo*, on el director de la revista, Eduardo Haro Tecglen, els guardava tancats al calaix, en part per enveja, i va ser el redactor en cap Víctor Márquez Reviriego (periodista que a la dècada següent hi escriuria les millors cròniques parlamentàries de la Transició) qui va aconseguir que els esmentats escrits veïessin la dolorosa llum de la impremta

(d’ençà que Fernando Pessoa va escriure aquests dos versos: *À dolorosa luz das grandes lâmpadas eléctricas da fábrica / Tenho febre e escrevo*, la llum al treball no pot amagar la seva condició tràgica).

En Montalbán el marxisme, a més de ser la seva ideologia política, formava part del seu sistema poètic, metafòric. Així, podria dir-se que el que havia fet amb la seva revisió de la cultura de masses era reivindicar el valor d’ús de les coses que s’estimava per damunt del seu valor de canvi (cultura de consum). Quanta raó té el títol del llibre d’Antoni Guiral: *Pulgarcito* va ser la revista on va començar tot. *Que la vida iba en serio* (Gil de Biedma) ja ho sabem. Però també que comença mirant uns ninots, o amb una cançó, i que és això el que s’anomena tot.

MINÚCIES
JORDI LLOVET

Josep Carner

Potser ja no és temps d’escriure amb la llengua dels noucentistes, però això no vol dir que no reconeguem que aquesta generació –com la dels modernistes, que es delien pel Nord– va fer un pas de gegant per acostar les literatures d’Europa, fins i tot les d’Orient –vegeu el cas de Carles Riba en escriure les *Tanques*– a la cultura catalana: una literatura que té poca cosa als segles XVII, XVIII i bona part del XIX, no es pot plànyer que algú li faci el favor de divulgar les literatures del món sencer.

En aquest sentit, Carner va fer-hi més que ningú. No solament va acostar la seva poesia a la tradició simbolista francesa i anglesa, sinó que, a més –potser perquè s’hi va guanyar la vida durant uns quants anys–, va traduir una bona pila de llibres de literatura d’aquests dos països. A part el seu fenomenal *Pickwick* –que, sens dubte, mereixia la nova traducció de Miquel Casacuberta– i dues novel·les més de Dickens, Carner va traduir Mark Twain, Erckmann-Chatrian, Gertrude Eliot, Molière, Valéry (al castellà), La Fontaine, Defoe, Vico, Lewis Carroll, La Bruyère, Francis Bacon i algú més.

Això no significava solament fer un favor a la literatura catalana, encara avui mancada de tradició i desorientada –això passa a més països, com la França d’ara–, pel fet de posar a l’abast dels lectors i dels escriptors catalans obres literàries d’una qualitat indiscutible; també significava instal·lar entre els homes de lletres catalans uns quants d’aquells llibres que a Carner li van semblar preciosos per a la construcció de la Catalunya mig utòpica de Prat de la Riba i de la Lliga –menys utòpica que la de Puigdemont–: una societat culta, benhumorada, amb bonhomia i molta curiositat. En el cas concret de Giambattista Vico, de qui Carner va traduir al castellà *La scienza nuova*, significava posar a l’abast dels catalans un llibre en què el caràcter d’un país anava de bracet amb la llengua que li és més pròpia –una teoria que els alemanys romàntics de la primera fornada van desenvolupar fins a l’exageració. (Hi ha exageracions quasi necessàries.)

Sigui honorada aquella tasca del nostre poeta, tan meritòria com la seva poesia, ara que fa una mica més de cinquanta anys que va morir: un aniversari que no ha estat, per cert, cap erupció volcànica.

JAVIER PÉREZ ANDÚJAR

WIKIPEDIA